

**КРИМ:
ВИЩА ОСВІТА
(2014-2016 РР.)**

→ 4

**ОКУПОВАНЕ МОРЕ:
ЧОМУ ДЕЛЬФІНІВ СТАЄ
МЕНШЕ**

→ 6

**КРИМСЬКА
СВІТЛИЦЯ**

ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНА
УКРАЇНСЬКА
ГАЗЕТА

№ 18
25.09.2020

літературно-художня, публіцистична

«ТАВРИДА» ПРОТИ ПРИРОДИ

Транспортна розв'язка траси «Таврида» біля села Верхньосадового Нахімовського району м. Севастополя

НАГОЛОС

В останній декаді липня ц.р. було анонсовано будівництво останнього, восьмого етапу майже 250-кілометрової «федеральної» траси «Таврида», що перетинає окупований Кримський півострів від так само незаконно спорудженого «Кримського мосту» до Севастополя: саме в останньому місті будуть завершені роботи.

Віталій СОЛОНЧАК

Прикетно, що введення зазначеної ділянки в експлуатацію заплановане у 2023 році – при тому, що «Тавриду» обіцяли запустити повністю то у 2018 р., то наприкінці цього року, однак терміни досі переносяться.

Зрештою, це стосується й «федеральної» цільової програми з

розвитку республіки Крим і Севастополя», яку окупанти започаткували у 2014 році та продовжили цього літа ще на чотири роки (це стане темою наших подальших розвідок) і в рамках якої будується траса. Похапцем добудувати «Тавриду» заходили після візиту до Криму віце-прем'єра уряду держави-окупанта Марата Хуснуліна, який є «куратором» окупованого півострова: зокрема, він поставив завдання завершити трасу не у 2023, а у 2022 році, пообіцявши вжити для цього всіх заходів.

Останній відтинок «Тавриди» ознаменований тим, що робітникам задля розширення дорожнього полотна та спорудження розв'язок біля полігона ТПВ та реконструйованого Ялтинського кільця доведеться вирубати значну кількість дерев уздовж шляху – в тому числі занесених до Червоної книги. За словами «т.в.о. губернатора Севастополя» Михайла Развожаєва, у проєкті будівництва закладено «напевно, вперше в історії нашої країни» значний обсяг

компенсаційних коштів на зелені насадження – близько 800 мільйонів рублів (майже 10 млн євро): ці гроші будуть зараховані до цільового «зеленого фонду Севастополя» та витрачені на придбання і висадку дерев у міському громадському просторі. При цьому окупаційний керманіч «міста федерального значення» з посиланням на відомих лише йому експертів додав: пересадка дерев на кримському ґрунті неможлива, тож вирубка рослинності поблизу мостових переходів через річки Нафтова й Чорна та в низині з залізницею неподалік від Інкермана неминуча. Втім, він пообіцяв, що міська «влада» докладє зусиль до висаджування підрослених дерев з кримських розплідників, а процес витрат на цю мету буде максимально прозорим.

АСФАЛЬТ ЗАМІСТЬ ЛІСІВ І БУДИНКІВ

Знищення зелених насаджень на фінальному етапі спорудження «Тавриди» – не перви-

на. За кілька років траса стала причиною вирубки лісосуруг і знесення помешкань на своєму шляху від сходу до заходу окупованого Криму.

Ще в липні 2016 р. «законодавче зібрання» Севастополя звернулося до «уряду» міста з проханням розглянути варіант будівництва «Тавриди», який передбачав вирубку лісу замість знесення низки будинків та знищення садів. Зокрема, під час тематичного «круглого столу» було презентовано три варіанти будівництва шляху: 1) реконструкція з розширенням старої траси вздовж села Верхньосадове з можливим знесенням житлових будинків; 2) будівництво шляху впритул до житлового масиву Верхньосадового через плідні фруктові сади вздовж річки Бельбек, переважна частина яких була б знищена, проте будинки лишилися б на своїх місцях; 3) будівництво прямого шляху через лісовий масив Мекензієвих гір з виходом на «президентську» трасу. Останній варіант перед-

бачав вирубку кількох гектарів лісових насаджень, у тому числі червонокнижних, що дозволило б заощадити від 8 до 14 км і певну суму коштів порівняно з попередніми варіантами. Відтак учасники «круглого столу» надали перевагу цьому варіантові, передбачивши у «резолюції» звернення ініціативної групи громадян на ім'я голови уряду держави-окупанта. Незабаром мешканці Верхньосадового попросили «владу» Севастополя перенести «Тавриду», яка мала пролягти їхнім селом. Ще в квітні «уряд» міста затвердив варіант проходження «федеральної» траси наявним автошляхом Сімферополь-Севастополь; повідомити про це мешканцям «влада» не вважала за потрібне, обмежившись ремаркою про те, що вносити пропозиції треба було заздалегідь за рік. Однак зрештою було ухвалено рішення провести трасу через гірсько-лісову місцевість в обхід населених пунктів.

→ 2

ЯК ЦЕ БУЛО...

ЗАЛУЧЕННЯ ТАТАР У ДЕРЖАВОТВОРЧИЙ ПРОЦЕС

→ 8

«ТАВРИДА» ПРОТИ ПРИРОДИ

→ 1

НАГОЛОС

У жовтні 2017 р. вздовж траси Сімферополь-Севастополь розпочалося масове знесення дерев у рамках приготувань до будівництва «Тавриди»: зокрема, вирубувалися тополі та сосни у Бахчисарайському районі. На пустелю було перетворено простір вздовж траси від Сімферополя через Феодосію до Керчі. Частина дерев місцеві мешканці розтягли на дрова, частина поїхала на тартак. Втім, у кримському «міністерстві транспорту» заспокоїли стурбованих мешканців: мовляв, після завершення будівництва траси вздовж неї висадять понад 300 тисяч дерев і кущів. Однак уже тоді стало зрозуміло, що в Криму потрібні дерева на пересадку ніхто не вирощує: така кількість саджанців коштувала б неймовірних сум, з урахуванням того, що фактично всі розплідники півострова перебувають у приватних руках. Водночас у Севастополі неподалік від Сапун-гори було вирубано понад 4000 червонокнижних сосон під електромережу від нової ТЕС.

На початку грудня 2017 р. на межі Севастополя та Бахчисарайського району розпочалося будівництво сьомої ділянки «Тавриди». У міському «керівництві» повідомили про отримання «квитка» на вирубку зелених насаджень, зазначивши при цьому, що в кошторисі передбачено відповідну компенсацію на висадку нових дерев, а отримана внаслідок вирубки деревина передаватиметься «Севприроднагляду» для забезпечення дровами мешканців регіону.

У березні 2018 р. «уряд» Севастополя почав розробляти «нормативний акт», згідно з яким занесені до Червоної книги дерева, вирубані під час прокладання «Тавриди», продаватимуть: при цьому 10% виторгу йтимуть до міського «бюджету», решту ж забирають шляховики. Ця ініціатива суперечила законодавству держави-окупанта. На той час від Верхньосадового до околиць Інкермана фактично не залишилось ялівцю та сосни Станкевича; спилані дерева були вивезені у невідомому напрямку. Втім, представники компанії-підрядника «ВАД» запевняли, що вирубка червонокнижних дерев на севастопольській ділянці «Тавриди» розпочне-

Баксанський кар'єр

Один з плакатів місцевих мешканців проти роботи Баксанського кар'єру

ся лише після отримання відповідного «дозволу».

Ще наприкінці 2017 р. було оприлюднено компенсаційну суму на висадку зелених насаджень замість зрубаних під час будівництва «Тавриди» – близько 220 млн рублів, однак у березні наступного року вона зросла до 249 млн: ці кошти мали у повному обсязі піти на відновлення всіх лісосмуг на території Криму на площі 23 тис. га. Передбачалося, що масштабна програма відновлення лісосмуг, які перебувають на балансі різних «відомств», буде започаткована у другій половині 2018 р. і триватиме 7-10 років; її нереалізованість загрожувала окупованому Криму ві пиловими бурями влітку та сніговими переметами шляхів узимку. Задля початку реалізації програми необхідно було вже восени 2018 р. закласти 12-15 млн саджанців дерев, на що потрібно було витратити близько 20 млн рублів. Однак постало питання – що саме саджати в умовах дефіциту вологи на півострові після перекриття Північнокримського каналу та проблеми засолення ґрунтів, яка

виникла у степовій частині Криму. До слова, вирубка дерев у лісосмугах може бути фактично прирівняна до руйнування системи меліорації.

У травні 2018 р. було заявлено, що на висадку зелених насаджень вздовж «Тавриди» замість зрубаних 40-60-річних дерев уже накопичено близько 240 млн рублів. Тим часом у соцмережах між мешканцями Криму точилися суперечки: доки одні доводили, що «за х**лів» у Криму без зайвого галасу кілометрами вирубувалися лісопосадки, і взагалі «федеральна траса» значно важливіша за якісь нікчемні й нікому не потрібні дерева, інші глузливо відповідали, що «х**ли» взагалі вивозили вагонами з півострова чорнозем; треті ж прагматично зазначали, що не один гектар реліктової рослинності й не один пагорб заради «будівництва століття» знищили не підступні «х**ли», а якраз-таки «родная гавань».

«ДАЙТЕ СВОЇ СИНІ ГОРИ ОСТАННІЙ»

У квітні 2018 р. громадськість Криму обурилася видачею кримськими «мож-

новладцями» дозволу на вибухові роботи у закинутому Баксанському кар'єрі (поміж селами Міжгір'я та Пасічне у Білогірському районі), відкритому в 1970-х і закритому на початку 1990-х рр. через значну шкоду екології: в річці Бурульча та криницях почала зникати вода, з'явилася загроза обвалів. У кар'єрі протягом майже двох десятиліть видобували вапняки для будівельних потреб Криму. Нині ж він знадобився кримським «керманічам» для будівництва «Тавриди»: ба більше, його площу планувалося розширити, впритул до Міжгір'я. Напередодні активна праця розпочалася в сусідньому кар'єрі – Ароматненському.

Як з'ясували кримські журналісти, Баксанський кар'єр належить «ТОВ «Білогірське кар'єроуправління», серед співзасновників якого зазначений Борис Дейч – депутат (1991-2006), перший заступник голови (1998-2002), а згодом і голова (2002-2006) Верховної Ради АР Крим, почесний кримчанин (2003), депутат Верховної Ради України (2006-2014), Герой України (2013, «за видатний особи-

Передбачалося, що масштабна програма відновлення лісосмуг, які перебувають на балансі різних «відомств», буде започаткована у другій половині 2018 р. і триватиме 7-10 років; її нереалізованість загрожувала окупованому Криму пиловими бурями влітку та сніговими переметами шляхів узимку. Задля початку реалізації програми необхідно було вже восени 2018 р. закласти 12-15 млн саджанців дерев, на що потрібно було витратити близько 20 млн рублів. Однак постало питання – що саме саджати в умовах дефіциту вологи на півострові після перекриття Північнокримського каналу та проблеми засолення ґрунтів, яка виникла у степовій частині Криму.

стий внесок у державне будівництво, багаторічну плідну громадсько-політичну діяльність, високий професіоналізм»).

Слід згадати, що в червні 2012 р. Дейч проголосував за проект Закону «Про засади державної мовної політики», який посилював статус російської мови в Україні, за рік став одним зі 148-ми підписантів звернення депутатів від Партії регіонів і КПУ до депутатів польського Сейму з проханням «визнати Волинську трагедію геноцидом щодо польського населення і засудити злочинні діяння українських націоналістів», а у 2014 р. проголосував за диктаторські закони 16 січня. Під час «референдуму» про статус Криму Дейч проголосував за «приєднання» півострова до РФ і наступного дня заявив про складання повноважень нардепа, однак офіційно не був їх позбавлений і до листопада лишився депутатом, будучи присутнім на кількох засіданнях ВР України. Також Дейч є співзасновником ТОВ «Кар'єр Пролом» і «Тургеневський кар'єр» (останній у 2017 р. був причиною конфліктів кримських екологів з місцевими «посадовцями»). До 2014 р. прибутки «Білогірського кар'єроуправління» поволі зменшувалися, однак «русская весна» змінила стан речей: у рік окупації Криму компанія отримала прибуток у 16 млн рублів, у 2016 р. – 148 млн.

За словами кримського «віце-прем'єра» Юрія Гоцанюка,

Баксанський кар'єр працює ще за радянською ліцензією, отриманою у 1975 р. Місцеві мешканці стверджують, що наявна ліцензія діє до 2027 р., тож навіть після завершення будівництва «Тавриди» (як вже згадувалося раніше, воно було заплановане на 2019 р., однак терміни досі зсуваються) вибухи, пил і посуха заважатимуть їхньому життю, а рельєф окупованого півострова зазнає кардинальних змін на догоду «трасі федерального значення», яка «з'єднає Крим з історичною батьківщиною».

«КОМПЕНСАЦІЙНЕ ЛІСОВІДНОВЛЕННЯ» ПО-РОСІЙСЬКИ

У червні 2018 р. кримське «міністерство екології та природних ресурсів» поінформувало про внесення до Державної думи РФ «законопроекту» про компенсаційне лісовідновлення. Очікувалося, що «документ» буде прийнято до кінця червня і він зобов'яже компанії під час будівництва лінійних об'єктів та відповідної інфраструктури висаджувати ліс на площі, яка дорівнює площі вирубки. Значений «законопроект» видавався дуже важливим для окупованого Криму з огляду на будівництво «Тавриди».

Зрештою 19 липня 2018 р. очільник держави-окупанта Володимир Путін «з метою забезпечення балансу вибуття та відновлення лісів» підписав закон № 212-ФЗ «Про внесення змін до Лісового кодексу РФ та окремих законодавчих актів РФ у частині вдосконалення відтворення лісів і лісівництва», відповідно до якого один гектар вирубки мусить бути відновлений одним гектаром відновленого лісу в межах одного суб'єкта РФ (у тому числі в окупованих АР Крим і м. Севастополі). Документ, схвалений Держдумою РФ 3 липня 2018 р., набув чинності 1 січня 2019 р. Чи лягли в його основу рекомендації кримського екологічного «міністерства» – не з'ясовано.

Втім, деякі російські фахівці схиляються до думки, що на практиці цей закон, який став уже сороковим за рахунком у частині внесення змін до чинного Лісового кодексу РФ з 2006 р., фактично жодним чином не вплине на загальну ситуацію з лісовідновленням та на його результати в частині отримання цінних лісових насаджень на вирубаних або вигорілих чи випалених ділянках. Основна проблема полягає в тому, що навіть висаджені молоді ліси практично ніде ніхто не доглядає належ-

Набережна Салгиру в Сімферополі

ним чином; відтак усі посадки стають цілковито марними. Новий закон може хіба що збільшити кількість і ціну важкої, безкінечної та безрезультатної праці в цій царині, на користь якої буде перерозподілено значну частину сил і коштів, що потенційно могли б бути використані на щось істотне. При цьому було наголошено на специфічний «доважок» до лісовідновлювальних поправок: він полягає у встановленні норми, згідно з якою стежини, що прокладаються під час протипожежного облаштування лісів, можуть бути від 10 до 100 метрів завширшки; за творчого підходу цю норму можна буде використовувати, наприклад, для заготівель цінної деревини у зелених і лісопаркових зонах та на особливих захисних ділянках лісу, що прилягають до сіл і садових товариств, де раніше вирубки були заборонені. Ясна річ, пожежній безпеці це ніяк не зарадить, а окремі раціональні ідеї, що закладаються до законодавства держави-окупанта, не працюватимуть.

У березні 2019 р. кримська «служба автомобільних шляхів» виплатила компенсацію на вирубку дерев і чагарників під час будівництва «Тавриди». Було зазначено, що для проведення будівельно-монтажних робіт протягом усього нового шляху знищенню підлягали понад 111 тис. дерев і 116 тис. чагарників. З огляду на недоцільність проведення робіт з озеленення вздовж «Тавриди» до завершення її будівництва та проведення рекультивативної земель, було вирішено компенсувати вартість вирубаних зелених насаджень у вигляді грошової виплати, передбаченої проектом будівництва траси. Сума компенсації склала понад 209 млн рублів; ці кошти були перера-

ховані до кримського «міністерства екології та природних ресурсів», яке в подальшому мало вирішити, де і скільки нових дерев і чагарників треба висадити.

Тим часом на порталі «Російська громадська ініціатива» («Российская общественная инициатива») тривав збір підписів під ініціативою № 91M42074 «муніципального рівня» під заголовком «Зупинити безглузде вирубування дерев у Сімферополі». Автор петиції зазначив, що в місті та його околицях спочатку знищили рослинність уздовж шляхів, пояснивши це будівництвом «Тавриди»; відтоді трасою «гуляє вітер» і дихати там «немає чим, крім пилу». Далі розповідалося, що влітку 2017 р. в «адміністрації» Сімферополя нарахували близько тисячі аварійних дерев уздовж набережної Салгиру; на початку 2018 р. розпочалося їхнє активне вирубування та обрізування обабіч набережної від автовокзалу до мосту на вулиці Толстого. Також було знищено дерева на вулицях Пушкіна, Шполянської, Севастопольській та на бульварі Франка. Загалом у Сімферополі планувалося зрубати 500 дерев, визнаних сухими й аварійними. Кількох десятків цілком здорових дерев позбувся Гагаринський парк – у рамках реконструкції, розпочатої восени 2018 р. «Обрізані гілки та стовбури своєчасно не вивозять, довкола лісопвал. Прогулянки лисою вирубаною набережною Салгиру стають справжніми тортурями під палючим кримським сонцем. Дихати міським пилом і вихлопними газами неприємно», – скаржився автор. Голосування за ініціативу завершилося 24 травня 2019 р.; петиція набрала лише 14 голосів – 0,07% від необхідної кількості, що може

свідчити про інертність населення Криму в обстоюванні екологічного стану півострова, якому щосили шкодять загарики.

«ПУТИН, ЗАЩИТИ!»

У середині серпня стало відомо, що кримське «міністерство транспорту» спільно з «адміністрацією» Сімферопольського району та підрядниками планує територію для майбутнього південно-східного обходу Сімферополя, що почнеться від села Мазанка і з'єднає «Тавриду» зі шляхом на Південне узбережжя Криму в районі Ангарського перевалу. Приблизний кошторис заходів становить від 25 до 32 млрд рублів.

Цьому проекту не зраділи мешканці сіл Зарічне та Перевальне: зокрема, їх стурбувало те, що новий шлях проляже за 50-100 метрів від унікального Аянського водосховища, загрожуючи його знищенням. До того ж люди не вірять у справедливу компенсацію за будинки та ділянки, які будуть вилучені під трасу на користь держави-окупанта. Відтак вони вдалися до єдиного можливого засобу захисту своїх прав – записали відеозвернення до Путіна, в якому попередили, що готові до крайніх заходів – перекрити на знак протесту діючу трасу Сімферополь – Алушта.

На «офіційному» рівні було заявлено, що новий шлях, який будуватиметься в рамках оновленої «федеральної цільової програми», має допомагати «кримчанам і гостям республіки» в об'їзд Сімферополя швидше опинитись на півдні півострова. Втім, побутує гіпотеза, що споруджуватиметься він задля покращення військової логістики окупаційних збройних сил: зокрема, до таких припущень підводить наявність діючого

На «офіційному» рівні було заявлено, що новий шлях, який будуватиметься в рамках оновленої «федеральної цільової програми», має допомагати «кримчанам і гостям республіки» в об'їзд Сімферополя швидше опинитись на півдні півострова. Втім, побутує гіпотеза, що споруджуватиметься він задля покращення військової логістики окупаційних збройних сил: зокрема, до таких припущень підводить наявність діючого військового полігону та військових частин ЗС РФ у селі Перевальне, де має завершуватися шлях.

військового полігону та військових частин ЗС РФ у селі Перевальне, де має завершуватися шлях.

МОЖЛИВО, ОТЯМЛЯТЬСЯ?

Останнім часом представники «влади» Криму показово демонструють свою «милість» до зелених насаджень. Так, 19 серпня 2020 р. «голова адміністрації Сімферополя» Олена Проценко у відповідь на звернення містян пообіцяла переглянути рішення щодо знесення 54 дерев у мікрорайоні Бела Куна. Також Проценко пообіцяла, що знесення кожного дерева на території міста буде компенсоване запланованою висадкою дерев восени цього року, яку ще в травні обіцяв «голова департаменту міського господарства адміністрації Сімферополя» Якуб Зейтулаєв. Водночас у кримському «міністерстві транспорту» відмовилися від ідеї проведення масштабної реконструкції Південнобережного шосе: мовляв, понад 100 млрд рублів – це забагато, та й потягне за собою зміни зовнішнього вигляду самого узбережжя, тож натомість буде проведено капітальний ремонт наявного шляху.

Втім, поки що нема підстав сподіватися на те, що хтось чи щось завадить планам перетворення окупованого регіону не лише на військовий плацдарм, а й на гігантоманський майданчик будівельних «соцзмагань» і «п'ятирічок». З огляду на це є ризик втрати унікальної кримської природи для теперішніх і наступних поколінь на догоду чужинським великодержавним інтересам. Можливо, хоча б це допоможе згадати, що окупант ніколи не приходив для того, щоб когось від чогось визволити чи зробити комусь добре: він завжди приходив для того, щоб зробити по-своєму.

КРИМ: ВИЩА ОСВІТА (2014-2016 РР.)

ГОСТРЕ ПИТАННЯ

Закінчення

Наприкінці травня 2014 р. відкрився ще один «фронт» боротьби на освітній ниві – Міністерство освіти та науки Російської Федерації заявило, що випускники кримських вишів будуть отримувати дипломи російського зразка.

Олег ОХРЕДЬКО,
аналітик Центру
громадянської
просвіти «Альменда»

Таврійський національний університет ім. В. Вернадського в Києві

Реакція Міністерства освіти і науки України була блискавичною – 28.05.2014 р. було видано Наказ № 655 «Про затвердження Порядку замовлення та видачі документів про вищу освіту державного зразка та додатків до них випускникам ВНЗ, розташованих на тимчасово окупованій території України, у 2014 році», в якому МОН прописував механізм отримання дипломів випускниками вищих навчальних закладів з окупованих територій.

Проте й тут не обійшлося без «ложки дьогтю». По-перше, в наказі були вказані тільки Херсонська та Миколаївська області як місця обміну або отримання документів про освіту (через місяць це було виправлено Наказом МОН від 01.07.2014 № 779 «Про внесення змін до Порядку замовлення та видачі документів про вищу освіту державного зразка та додатків до них випускникам вищих навчальних закладів, розташованих на тимчасово окупованій території України, у 2014 році» і випускники могли отримати документи по всій території України). По-друге, в Порядку не було визначено механізм «переведення» додатків з російської системи оцінювання в українську (в додатках до дипломів російського зразка виставляються оцінки за п'ятибальною системою, а в додатках до українських дипломів уже використовувалася європейська рейтингова система буквенного типу), і це призвело до того, що дипломи обмінювали, а от з додатками виникла проблема. 25 листопада 2014 р. Міністерство освіти і науки України повідомило, що на розгляд 49 університетів, академій та 4 коледжів, розташованих у різних регіонах України, направлено понад 500 заяв від випускни-

ків вищих навчальних закладів, розташованих у Автономній Республіці Крим, це склало трохи більше, ніж 4% від загальної кількості випускників ВНЗ Криму.

* * *

Новий 2014-2015 навчальний рік для студентів з тимчасово окупованого Криму розпочався з проблем – переведення, гуртожитки та інше. Про те, що виникали труднощі під час переведення або вступу кримчан, Міністерство освіти і науки України зазначало, зокрема, в листі МОН № 1/9-437 від 01.09.2014 «Щодо розміщення студентів у гуртожитках вищих навчальних закладів»: (про необхідність першочергового поселення у гуртожитки зазначеної категорії студентів) та листі МОН від 11.09.2014 № 1/9-462 «Щодо навчання громадян, які проживають або переселилися з тимчасово окупованої території України» (про виділення

додаткових місць). Однак в останньому листі пропонувалося приймати кримчан тимчасово, поки не з'явиться Порядок, який має розробити КМУ. «У зв'язку з численними зверненнями щодо проблем, які виникають під час організації поселення у гуртожитки студентів, переведених на навчання <...> Міністерство звертає увагу керівників вищих навчальних закладів на необхідність першочергового поселення у гуртожитки зазначеної категорії студентів та просить взяти під особистий контроль оперативне вирішення всіх проблемних питань».

І ось нарешті через П'ЯТЬ місяців Кабінет Міністрів України прийняв Постанову КМУ від 17.09.14 р. № 450 «Деякі питання надання (розміщення) додаткових місць державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних кадрів для громадян України, які проживають на

тимчасово окупованій території або переселилися з неї» (про що йшлося у п. 12 ст. 7 Закону України № 1207-VII від 15 квітня 2014 року «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України»). Згідно з ухваленим документом, вчитися за рахунок держави мали право всі кримські абітурієнти, що вступили на бакалаврат чи у магістратуру, а також студенти-переселенці, які перевелися з «півострівних» ВНЗ у «материкові». За словами директора Департаменту вищої освіти Міністерства освіти і науки Юрія Коровайченка, «близько чотирьохсот абітурієнтів з Криму, які не змогли потрапити на бюджет за конкурсом, отримують додаткові місця держзамовлення».

Проте Постанова КМУ мала свої вади. По-перше, вона стосувалася тільки випускників 2014 року, по-друге, Мінфін мав «на 2015 рік передбачити фінан-

Згідно з ухваленим документом, вчитися за рахунок держави мали право всі кримські абітурієнти, що вступили на бакалаврат чи у магістратуру, а також студенти-переселенці, які перевелися з «півострівних» ВНЗ у «материкові». За словами директора Департаменту вищої освіти Міністерства освіти і науки Юрія Коровайченка, «близько чотирьохсот абітурієнтів з Криму, які не змогли потрапити на бюджет за конкурсом, отримують додаткові місця держзамовлення».

сування надання (розміщення) додаткових місць», однак цього зроблено не було. Таким чином, ця Постанова КМУ практично не працювала.

20 жовтня Верховна Рада ухвалює Закон № 1706-VII «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», що обумовлював можливість подальшої освіти для громадян України, які виїхали з тимчасово окупованого Криму, але цей пункт не запрацював, бо не було розроблено необхідних нормативно-правових актів.

Наступного разу МОН повертається до тематики студентів у листопаді. Було видано Наказ від 13.11.2014 р. № 1311 «Про внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки України від 7 травня 2014 року № 556», відповідно до якого термін переведення студентів з окупованих територій було продовжено до 1 березня 2015 р. Але інформація про це з'явилася тільки на сайті Верховної Ради і на сторінці «Нормативно-правова база» сайту МОН, а на сторінці «Для жителів Донбасу та Криму» цей наказ був відсутній. Водночас деякі виші так і не знали про цей наказ.

Через чотири дні після завершення «другого» терміну, 4 березня 2015 року, з'являється новий Наказ МОН № 233 «Про внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки України від 7 травня 2014 року № 556», який знову продовжує термін – уже до 1 травня 2015 року. Проте і цей наказ відшукати на сайті МОН доволі складно (відповідний наказ є тільки на сторінці «Нормативно-правова база»).

А студенти з тимчасово окупованого Криму продовжували переводитися. В квітні 2015 р. у відповіді на запит «Крим.Реаліті» Міністерство освіти і науки України повідомило: «...протягом 2014-2015 років з Автономної Республіки Крим до вищих навчальних закладів... переведено 7977 студентів».

фото з відкритих джерел

* * *

У травні 2015 року Верховна Рада України ухвалює Закон України від 14.05.2015 р. № 425-VIII «Про внесення змін до деяких законів України щодо державної підтримки учасників бойових дій та їхніх дітей, дітей, один із батьків яких загинув у районі проведення антитерористичних операцій, бойових дій чи збройних конфліктів або під час масових акцій громадянського протесту, дітей, зареєстрованих як внутрішньо переміщені особи, для здобуття професійно-технічної та вищої освіти», яким вносить зміни в низку Законів України – «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» (ст. 12), «Про професійно-технічну освіту» (ст. 41 та 441), «Про охорону дитинства» (ст. 19), «Про вищу освіту» (ст. 44). У ст. 44 Закону «Про вищу освіту» було додано п. 17, в якому прописуються форми підтримки студентів, які виїхали з окупованих територій.

Окрім того, Закон України від 14.05.2015 р. № 425-VIII визначив і механізм, терміни та виконавців реалізації державної цільової програми, а саме:

«...Кабінету Міністрів України протягом одного місяця з дня опублікування цього Закону:

- затвердити порядок та умови надання державної цільової підтримки для здобуття професійно-технічної та вищої освіти...»

Але нічого зроблено не було.

На цьому практично завершилось правове регулювання навчання громадян з тимчасово окупованого Криму в українських вишах.

Тільки наприкінці серпня 2015 року МОН згадало про іноземних студентів, які навчалися у кримських ВНЗ, і видало лист від 27.08.2015 р. № 1/9-408 «Деякі особливості поновлення іноземних студентів, які навчалися у навчальних закладах Автономної Республіки Крим», яким прописало механізм переведення іноземних студентів до вишів України.

Навчальний рік для студентів з тимчасово окупованого Криму розпочався з уже наявними проблемами – не діяв жоден із законів. Можливості навчання за рахунок держави відповідно до п. 12 ст. 7 Закону України № 1207-VII від 15 квітня 2014 року «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» не було, оскільки Постанова КМУ від 17.09.14 р. № 450 «Деякі питання надання (розміщення) додаткових місць державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних кадрів для

громадян України, які проживають на тимчасово окупованій території або переселилися з неї» розв'язувала питання тільки на 2014 рік, а далі жодних нормативно-правових документів ухвалено не було. Не діяла й ст. 44 Закону України «Про вищу освіту», до якої були внесені зміни відповідно Законом України від 14.05.2015 р. № 425-VIII, знов-таки через те, що Кабінет Міністрів України не ухвалив необхідних нормативно-правових документів. А через це у студентів з тимчасово окупованого Криму виникали проблеми зі вступом, гуртожитком та іншими справами. Окрім цього, діяльність щодо студентів з окупованого Криму держава практично не вела.

* * *

Наприкінці вересня МОН внесло зміни у порядок видачі документів для студентів, які завершили кримські виші до початку окупації або в рік окупації, Наказом від 22.09.2015 р. № 964 «Про внесення змін до

Порядку замовлення та видачі документів про вищу освіту державного зразка та додатків до них випускникам вищих навчальних закладів, розташованих на тимчасово окупованій території України, у 2014 році».

Нарешті, під тиском громадськості в останні дні 2015 року Міністерство освіти і науки України відновило діяльність кримського університету (Наказ МОН України від 31.12.2015 р. № 1431 «Про організацію освітнього процесу у Таврійському національному університеті імені В. І. Вернадського»). ТНУ очолив В. Казарін. Виникає запитання, чому ця подія відбулася практично через два роки після початку окупації, враховуючи, що 16 вишів з Донецької та Луганської областей були виведені ще влітку 2014 року?

На початку 2016 р. МОН видає черговий наказ щодо переведення студентів з окупованого Криму (Наказ від 12.01.2016 № 7). Це вже четверта зміна термінів (Наказ від 07.05.2014 р. № 556 встановлював термін пе-

реведення до 1 вересня, Наказ від 13.11.2014 р. № 1311 – до 1 березня, 4 березня 2015 року, Наказ від 04.03.2015 р. № 233 – до 1 травня 2015 р.). Цього разу терміни прибрали повністю. Про цей наказ міністерські очільники повідомили 9 лютого 2016 року під час брифінгу міністра освіти Сергія Квіта та його першої заступниці Інни Совсун щодо пріоритетів освіти на 2016 рік. Під дію цього документа потрапляють тільки студенти, які вступили до вишів Криму в 2012 та 2013 роках.

Всього на 2013-2014 навчальний рік, згідно з даними Державної служби статистики України, у кримських вишах III-IV рівнів акредитації навчалось близько 20 тисяч студентів I та II курсу. За даними МОН, у 2014-2015 роках до вишів України перевелось понад 8 тисяч студентів. Тобто ті, хто бажав, уже перевелися. Крім того, сам механізм переведення створює «мур» для студентів з тимчасово окупованого Криму. Відповідно до Тимчасового поряд-

Всього на 2013-2014 навчальний рік, згідно з даними Державної служби статистики України, у кримських вишах III-IV рівнів акредитації навчалось близько 20 тисяч студентів I та II курсу. За даними МОН, у 2014-2015 роках до вишів України перевелось понад 8 тисяч студентів. Тобто ті, хто бажав, уже перевелися. Крім того, сам механізм переведення створює «мур» для студентів з тимчасово окупованого Криму.

ку для студентів з окупованого Криму враховуються тільки дані про навчання, які є в Єдиній державній електронній базі з питань освіти (ЄДЕБПО), а це оцінки до 2014 року. А також відповідно до п. 5 Тимчасового порядку студенту потрібно скласти академічну різницю. З досвіду переведення студентів з тимчасово окупованого Криму в 2014 році ця різниця для студентів I курсу сягала 20 предметів.

У березні Верховна Рада України ухвалює Закон від 17.03.2016 р. № 1038-VIII «Про внесення змін до статті 7 Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» щодо забезпечення права на здобуття освіти», який, незважаючи на свої недоліки, заклав основу для суттєвих змін у системі освіти для мешканців тимчасово окупованих територій.

Водночас процес переведення студентів з окупованого Криму триває, і для кожного студента, особливо студента-іноземця, МОН видає наказ (наприклад, Наказ від 22.03.2016 р. № 302 «Щодо питань присвоєння кваліфікації»).

Таким чином, протягом трьох перших років окупації відбувалася боротьба за кримську молодь. Російська Федерація доклала багато зусиль для створення своєї системи вищої освіти, зруйнувавши те, що було в Криму, і створивши освітнього монстра – «Кримський федеральний університет». Результатом стало значне скорочення не лише закладів, а й кількості студентів. Україна теж вела певну боротьбу, проте, якщо справа щодо переведення студентів з окупованого Криму була практично реалізована, то ситуація зі вступом кримських дітей до українських вишів практично програна. І це на тлі величезних преференцій з боку окупантів – виділення 16 тисяч бюджетних місць у російських вишах і навіть готовність матеріально «заманювати» дітей (програма «Кримський студент»).

ОКУПОВАНЕ МОРЕ: ЧОМУ ДЕЛЬФІНІВ СТАЄ МЕНШЕ

ЕКОЛОГІЯ

Протягом періоду російської окупації Криму з півострова надходять тривожні новини про значну шкоду, якої зазнає його екосистема в результаті злочинних дій держави-окупанта. При цьому катастрофічні наслідки своєї діяльності визнають і самі її представники.

Віталій СОЛОНЧАК

Водночас періодично триває «пошук відьом», серед яких час від часу традиційно вказуються «диверсанти з України». У цій розвідці ми спробуємо дізнатися, чому останнім часом на чорноморському та азовському узбережжях Криму дедалі частіше знаходять тіла дельфінів з ознаками насильницької смерті, а також чому Чорне море ризикує осиротіти без цих унікальних тварин, які час від часу викидаються на береги півострова, загарбаного державою-агресором.

ВБИВСТВО У ДЕЛЬФІНАРІЇ: ЗВИЧАЙНЕ ХИЖАЦТВО ЧИ ЦИНИЧНИЙ ПІАР-ХІД?

Посеред цього літа користувачку аудиторію соцмереж збурило відеоролик, на якому в алуштинському дельфінарії «Акварель» тушу дельфіна-афаліни розрізали на частини й розклали по пакетах. У прес-службі дельфінарію пояснили: негуманна «оптимізація» тіла трирічного самця на прізвисько Мирон, народженого в неволі й померлого через набряк легень, була спричинена необхідністю компактного розташування у холодильній камері. Інформацію про інцидент було направлено до всіх «компетентних відомств».

Перевірка з'ясувала, що перші відеоролики з'явилися в мережі 10 липня на сторінках екоактивістів; записані ж вони були в ніч із 5 на 6 липня. З якою метою ці матеріали були зняті й оприлюднені, – питання відкрите. Прикметно, що наступного дня після виготовлення відеороликів у дельфінарії з'явилися перевіряльниці, котрі недорахувалися однієї тварини й наполегливо її шукали.

У загибелі дельфіна Мирона в алуштинському дельфінарії (а також принагідно у прикромому стані кримської екології) підконтрольні окупантам ЗМІ традиційно поквапилися звинуватити... Україну. Мовляв, до російської

ФОТО З ВІДЕОЛИК ДЖЕРЕЛ

окупації Криму чимало «київських» ділків використовували півострів як вигідний майданчик для бізнесу на морських ссавцях, а після його окупації не втратили прибуткової галузі й почуваються комфортно, перебуваючи поза законодавчим полем і Росії, і України – завдяки безлічі правових колізій та непрозору юридичному та податковому статусові. Дивина та й годі – просто «ДНР» якась. Тобто «Дельфінська народна республіка». За даними кримських журналістів, засновником зареєстрованого в січні 2015 р. алуштинського дельфінарію «Акварель» є Олексій Плющ, який у 2018 р. був депутатом Броварської районної ради Київської області, а також головою юридичного відділу ТОВ «Київ-дельфін», засновником якого була Ніна Плющ, а керівником до січня 2017 р. – Людмила Плющ (імовірно, дружина Олексія Плюща). При цьому Ніна Плющ є засновником ще двох українських ТОВ – «Скадовськ-Аква» (має у Скадовську дельфінарій під назвою «Акварель» і з брендом, аналогічним до алуштинського) та «Сіа-Аква» (зареєстроване у 2009 р. в Києві, керівником є Юрій Брайловський, який був в алуштинському дельфінарії під час перевірки цього літа; у російських базах організації не зареєстрована, однак у 2015 р. одержувала дозволи

на утримання дельфінів в алуштинському дельфінарії). Тож питання, які причини та наміри мало вбивство дельфіна в Алушті, також потребує з'ясування.

ЩО ВІДБУВАЄТЬСЯ З ДЕЛЬФІНАМИ В КРИМУ?

Наприкінці вересня 2016 р. у Севастопольському «Інституті біології південних морів» («ІБПМ»), який після окупації Криму до рук прибрала Російська академія наук, заявили про зафіксоване відновлення морської екосистеми біля узбережжя Криму: зокрема, це пов'язували зі зменшенням антропогенного навантаження на прибережну зону окупованого півострова. Основною причиною було вказане те, що кримські порти, які з 2014 р. перебувають під міжнародними санкціями, працюють «не з повним навантаженням». Завдяки цьому в Чорному морі біля узбережжя Криму зросла кількість організмів, які мешкають на дні: це позитивно вплинуло на розмаїття флори та фауни. До того ж на ділянках кримського шельфу реєструвалися чималі скупчення дельфінів. Представники «інституту» згадали, як влітку 2014 р. спостерігали у Севастопольській бухті «унікальне видовище» – значну популяцію афалін. Про їхню подальшу долю кримські біологи, на жаль, не розпові-

ли, проте зазначили, що зі зменшенням транспортного потоку екосистема окупованого півострова перебуває «у задовільному стані».

У травні 2017 р. «Росприроднагляд» із посиланням на «головне управління МНС РФ по республіці Крим» спростував оприлюднену місцевими ЗМІ в першій половині місяця інформацію щодо масової загибелі дельфінів в акваторії Чорного моря на узбережжі півострова. Наприкінці вересня в «ІБПМ» заявили, що зростання кількості пораних або викинутих на берег дельфінів свідчить про... значне збільшення їхньої популяції у Чорному морі: мовляв, ссавці занадто близько підходять до берега з огляду на збільшення території харчової бази – біля узбережжя з'явилося багато дрібної риби, якою вони харчуються. Своєю чергою, за запевненнями фахівців «ІБПМ», на зростання популяції дельфінів у Чорному й Азовському морях буцімто позитивно вплинуло незаконне спорудження мосту через Керченську протоку – мовляв, він також посприяв збільшенню харчової бази.

19 липня 2018 р. під час прес-конференції у Сімферополі «молодший науковий співробітник лабораторії біохімії та фізіології гідробіонтів Карадазької наукової станції» Андрій Артов

У загибелі дельфіна Мирона в алуштинському дельфінарії (а також принагідно у прикромому стані кримської екології) підконтрольні окупантам ЗМІ традиційно поквапилися звинуватити... Україну. Мовляв, до російської окупації Криму чимало «київських» ділків використовували півострів як вигідний майданчик для бізнесу на морських ссавцях, а після його окупації не втратили прибуткової галузі й почуваються комфортно, перебуваючи поза законодавчим полем і Росії, і України – завдяки безлічі правових колізій та непрозору юридичному та податковому статусові. Дивина та й годі – просто «ДНР» якась. Тобто «Дельфінська народна республіка».

повідомив, що за минулі півроку в окупованому Криму було зафіксовано 217 повідомлень про загибель дельфінів: найгарячішою точкою став Севастополь (42% повідомлень), після нього – Судак і Феодосія (21%), наприкінці – Ялта (8%). За словами Артова, червень і липень є місяцями, коли вчені фіксують загибель дельфінів найчастіше: причиною є вилов камбали рибалками, до чиїх тенет потрапляють дельфіни. У зазначений період самиці дельфінів виснажені через відгодювання малюків, тож риба в тенетах стає для них приманкою; спроби рибалок дістати спійману рибу призводять до загибелі самиць дельфінів у тенетах.

Водночас в окупаційній «прикордонній службі» зазначили, що промислова активність користувачів водних біоресурсів спостерігається у період з листопада до травня, і що під час огляду загиблих дельфінів неодноразово помічалися характерні пошкодження, ймовірно, від гвинтів суден. За словами «заступника голови адміністрації Ялти» Станіслава Шапортова, кількість повідомлень про загибель дельфінів на кримському півдні зазвичай зростає під час курортного сезону зі збільшенням інтенсивності судноплавства.

Наприкінці вересня 2018 р. вчені держави-окупанта забили на сполох через скорочення чисельності чорноморських дельфінів: серед імовірних причин їхньої загибелі називалися забруднення моря через видобуток нафти та зливання каналізаційних стоків, масова загибель тварин у рибальських тенетах і брак харчової бази. Задля точного встановлення причин загибелі дельфінів та оцінки стану їхнього здоров'я науковці розпочали трирічну про-

ФОТО З ВІДЕОЛИК ДЖЕРЕЛ

граму вивчення морських ссавців Чорного моря. Однак уже на початку квітня 2019 р. кримські медіа навіщо поширили дані фахівців Цюріхського університету, які зазначили, що «рівень виживання» дельфінів зменшився після 2011 року на 12% через наслідки глобального потепління; при цьому було зазначено, що досліджувалася популяція ссавців аж на північному заході Австралії. Що окупаційні ЗМІ хотіли сказати цим повідомленням – неясно: можливо, щось на кшталт «і ми, Химко, люди». За рік в «ІБПМ» заявили, що збираються спільно зі вченими причорноморських держав уперше за два десятиліття підрахувати кількість дельфінів у Чорному морі, однак тут-таки покаржилися, що «наукова установа» окупованого Севастополя не вписалася у зазначену програму через «санкції та недружню позицію закордонних партнерів».

За даними організації «Безтурботне море», оприлюдненими наприкінці вересня 2019 р., з початку року на кримському узбережжі було виявлено 404 дельфіни; з них 22 викинулися на берег живими. Переважно це були або хворі дорослі тварини, або осиротілі дитинчата. Загалом з початку постійного моніторингу (квітень 2016 р.) дотепер було зафіксовано понад 2250 випадків виявлення дельфінів на березі. При цьому найфатальнішим місцем для дельфінів був і залишається Севастополь (169, або майже 40% виявлених загиблих тварин), далі йде Сакський район і Євпаторія (близько 30%).

Різне скорочення популяції дельфінів у Чорному морі наприкінці листопада 2019 р. зафіксувала російська наукова експедиція «Польоти з дельфінами»: помічені вченими групи дельфінів скоротилися з кількох сотень особин до трьох-чотирьох десятків: однією з причин було названо міграцію поживної для дельфінів риби до інших районів акваторії. Втім, тут-таки було зазначено, що твердження про різке скорочення чисельності дельфінів у Чорному морі є передчасними: мовляв, неможливо зробити такі висновки за єдиним випадком авіаційного обліку.

Чергове зростання випадків викиду дельфінів на узбережжя Криму зооохоронники зафіксували на початку червня 2020 р.: з початку року їх сталося 416, при тому, що за 2019 р. загалом було зафіксовано 468 таких випадків.

БРАКОНЬЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ І «УКРАЇНСЬКІ ЗЛОЧИНЦІ»

Наприкінці квітня 2018 р. у «прикордонному управлінні ФСБ РФ по республіці Крим» заявили, що дельфіни в Криму дедалі частіше страждають від рук

браконьєрів: зокрема, окупаційні силовики під час «виконання службових завдань з охорони водних біологічних ресурсів» з початку року в акваторії та на узбережжі Чорного й Азовського морів виявили понад 70 туш мертвих ссавців, загиблих переважно через рибальські тенета і колючо-різучі предмети. Публічне попередження «прикордонники» винесли й «рибалкам сусідньої держави, що промишляють у зоні відповідальності берегової охорони прикордонної служби РФ», особливо в Азовському морі, яке є внутрішніми водами РФ та України.

Незабаром, 4 травня, окупаційні «прикордонники» біля мису Тарханкут затримали українську рибальську мотопельгю з Очакова «ЯМК-0041», яка «незаконно вилловлювала дельфінів і камбалу»: екіпаж судна звинуватили у загибелі 46 дельфінів, 17 камбал і 2 катранів, оцінивши завдані збитки у понад 440 тисяч рублів. Наприкінці жовтня 2018 р. членів екіпажу «ЯМК-0041», котрі оголошували голодування наприкінці червня через півтора-

місячне утримання в нелюдських умовах, обміняли на рибалок з керченського судна «Норд», заарештованого 25 березня 2018 р. українськими прикордонниками в Азовському морі через відсутність чинних документів.

14 червня 2019 р. «Балаклавський районний суд Севастополя» присудив капітанові судна «ЯМК-0041» Віктору Новицькому штраф у розмірі 550 тисяч рублів і тут-таки звільнив від цього покарання з огляду на перебування обвинуваченого під вартою з 11 травня до 1 листопада 2018 р. (після цього Новицький перебував у Криму під домашнім арештом), однак залишивши чинною частину «вироку» про відшкодування збитків. Наступного дня Новицький повернувся до материкової України.

ХТО НАМАГАЄТЬСЯ РЯТУВАТИ ДЕЛЬФІНІВ У КРИМУ

В лютому 2018 р. «в.о. директора Карадазької наукової станції» Роман Горбунов під час прес-конференції повідомив, що фахівці очолюваної ним «установи» вже

кілька місяців вивчають причини викиду дельфінів на берег, який не завжди відбувається через механічні пошкодження гвинтами суден і рибальських тенет. Він розповів, що у 2017 р. співробітники станції створили систему сповіщення про викиди дельфінів на південно-східному узбережжі Криму, і за весь час досліджень уже визначено місця, в яких це часто стається. На додачу Горбунов покаржився, що не може дати точну відповідь на запитання, через що дельфіни залишають водний простір.

Наприкінці квітня 2018 р. кримські медіа розповіли про діяльність науково-екологічної організації «Безтурботне море» («Безмятежное море»), що займається вивченням, захистом і порятунком дельфінів у Криму. До організації входять дев'ятеро «закоханих у море» вчених, біологів, фотографів і ветеринарів, об'єднаних спільною метою. За словами біолога Анастасії Коростельової, яка є фотографом команди, після того, як організація поширила контактну інформацію для повідомлень про знайдені загиблих дельфінів, з квітня до вересня 2017 р. було зафіксовано 227 їхніх трупів на узбережжі. При цьому вона додала, що люди, на жаль, не знають, як поводитись у разі виявлення дельфіна на березі, і зазвичай неусвідомлено добивають важкохвору чи травмовану тварину, штовхаючи її назад у море. На той час у «Безтурботному морі» працювали над створенням стаціонарного центру реабілітації в Криму, де можна було б лікувати вилучених з моря дельфінів і після цілковитого одужання випускати назад.

За рік під час прес-конференції у Сімферополі «науковий співробітник Карадазької наукової станції» Ірина Логомінова повідомила, що на основі її установи планується організація бази для реабілітації травмованих дель-

Наприкінці вересня 2018 р. Вчені держави-окупанта забили на сполох через скорочення чисельності чорноморських дельфінів: серед імовірних причин їхньої загибелі називалися забруднення моря через видобуток нафти та зливання каналізаційних стоків, масова загибель тварин у рибальських тенетах і брак харчової бази. Задля точного встановлення причин загибелі дельфінів та оцінки стану їхнього здоров'я науковці розпочали трирічну програму вивчення морських ссавців Чорного моря.

фінів: зокрема, передбачалося створити в акваторії вольєри для надання допомоги хворим тваринам та їхньої реабілітації.

ПОСТСКРИПТУМ

Наприкінці липня 2020 р. «провідний науковий співробітник відділу фізіології тварин та біохімії ІБПМ» Микола Шадрін під час онлайн-конференції окреслив дві основні актуальні проблеми Чорного моря: погіршення стану берегової смуги та виснаження рибних ресурсів. Наразі, за його словами, в Криму дуже сильно страждає берегова смуга та прилеглі до неї ділянки. «На жаль, дуже часто робиться все задля прискорення деградації берегової смуги під маркою покращення умов для туристів або ще для чогось», – зазначив він. При цьому серед «больових точок» кримського узбережжя Шадрін вказав Севастополь і Керч. Іншою проблемою є поступове скорочення популяції багатьох цінних різновидів чорноморської риби, прямим чином пов'язане з існуванням морських ссавців.

Гадаємо, пильний читач не міг не помітити в тексті матеріалу непоодинокі згадування Севастопольського регіону як найнесприятливішого для перебування дельфінів та інших морських тварин. І це не випадково. Наразі ніхто й нізащо в Криму не вкаже на одну з найголовніших і найгостріших причин негативного впливу на екосистему місцевості: окупаційний Чорноморський флот РФ, бойові навчання та забруднення акваторії з боку якого жодним чином не можуть позитивно впливати на флору й фауну окупованої території та її морського узбережжя. Тож скільки б керманічі держави-окупанта і підконтрольні їм кримські маріонетки не звинувачували Україну в «браконьєрстві», «нелегальних дельфінариях» і «шкоді екології», факт екоциду з боку окупаційних військ є беззаперечним і потребує глибшого аналізу та напруження доказової бази, що стала б додатковим аргументом у міжнародних судах.

ЗАЛУЧЕННЯ ТАТАР У ДЕРЖАВОТВОРЧИЙ ПРОЦЕС

ЯК ЦЕ БУЛО...

Продовження

Більшовики активно залучали татар до процесу державотворення. 23 квітня 1919 р., під час об'єднаного засідання членів Кримського обкому та Мусульманського бюро при ньому, Ю. Гавен зробив доповідь «Про створення тимчасової влади».

Тетяна БИКОВА,
к.і.н., науковий співробітник Інституту історії України НАН України

ДЖЕРЕЛО - ІНТЕРВ'Ю

У кінцевому підсумку до складу уряду Кримської республіки увійшло п'ять кримських татар – С. Меметов, С. Ідрісов, І. Фірдевс, І. Арабський та А. Боданінський. Вони обійняли посади комісарів юстиції, внутрішніх справ, іноземних справ, освіти та керуючого справами РНК. Кримських татар почали приймати в міські та сільські ревкоми. Кримськотатарська мова разом з російською стала офіційною.

обкому РКП(б) та Мусульманського бюро було ухвалено рішення скликати «обласний з'їзд партії» (задокументоване саме таке формулювання, – авт.). В газеті «Крымский коммунист» від 8 червня розповідалося про майбутній з'їзд більш докладно: «На останньому засіданні обкому РКП було внесено постанову про скликання обласного з'їзду партії 5 липня. При цьому передбачається прийняти такий порядок денний: доповідь обкому; доповіді з місць; робота на селі; робота Червоної армії; з'їзд рад, констрування влади; поточні справи. Також передбачається така норма представництва: від 25 осіб – 1; осередки до 20 осіб надсилають представників з правом дорадчого голосу»⁷. Однак через наступ Добровольчої армії «обласний з'їзд партії» не відбувся.

Далі буде...

Під час промови він, за його власними словами, «ознайомив збори з дорученням т. Сталіна про організацію в Криму автономного робочо-селянського тимчасового уряду в повному контакті (виділено мною, – авт.) з татарською комуністичною організацією». Далі Гавен запевнив усіх присутніх в тому, що це розпорядження підтвержене й головою Українського РНК Х. Раковським.

Під час обговорення цієї доповіді головуючий, яким був С. Джигенті, підкреслив: татарам надається в складі уряду п'ять місць, проте, виходячи з того, що татарська комуністична організація ще «дуже молода, а її сили незначні», їм цілком вистачило б чотирьох місць, навіть «якщо брати до уваги відсоткове відношення татар до іншого населення Криму». Татарська організація, як він зазначив, «потребує постійного нагляду» з боку «більш досвідчених товаришів». Потім він зупинився на тому, що татари, яких будуть пропонувати обрати до складу новосформованого уряду, мають користуватися довірою центру, а також мати істотний вплив на кримських татар, які мешкають на півострові, щоб «прилучати їх до загальної

Перший більшовик-кримський татарин Ісмаїл Фірдевс (Керимджанов)

(читай: російської, – авт.) культури».

Окремо на засіданні розглядалося питання щодо ставлення більшовицької партії до партії Міллі Фірка та ідеї співробітництва з нею. З ґрунтовною доповіддю стосовно історії виникнення Міллі Фірка та її діяльності виступили колишні її члени С. Ідрісов та С. Меметов.

У кінцевому підсумку до складу уряду Кримської республіки увійшло п'ять кримських татар –

С. Меметов, С. Ідрісов, І. Фірдевс, І. Арабський та А. Боданінський. Вони обійняли посади комісарів юстиції, внутрішніх справ, іноземних справ, освіти та керуючого справами РНК¹.

Кримських татар почали приймати в міські та сільські ревкоми. Кримськотатарська мова разом з російською стала офіційною². На початку травня 1919 р. у Сімферополі урочисто відкрився татарський клуб³. У багатьох документах, які випускалися кримськими ревкомми, урядом Кримської республіки та КримНК, містилися погрози застосування різних кар аж до розстрілу за «заклики і виступи проти окремих націй»⁴. Кримськотатарська мова поряд з російською визнавалася державною. Знову доводиться повторити: уроки Республіки Тавриди не пройшли для більшовиків марно.

22 травня на засіданні Мусульманського бюро при Кримському обкомі РКП(б) було ухвалено таке рішення: «Скликати 10 червня ц.р. у Сімферополі обласну конференцію, на яку всі мусульманські комуністичні секції та осередки, які існують, мають надіслати своїх представників

за нормою два дійсних члени від кожної секції та один співчучуючий від кожного осередку». На порядок денний висувалася низка питань, а саме: «1. Доповідь Обласного бюро; 2. Доповіді з місць; 3. Доповідь комуністичних організацій народів Сходу; 4. Організаційні питання; 5. Тактика нашої партії щодо інших політичних течій серед татарського населення; 6. Про участь комуністичних організацій у виборах до обласної ради робітничих, селянських та червоноармійських депутатів; 7. Про професійний рух; 8. Селянсько-земельне питання; 9. Про поточний момент; 10. Національне питання»⁵.

Кримська обласна конференція мусульманських комуністичних організацій відкрилася 11 червня. Головуючий на ній С. Меметов одразу окреслив мету цього заходу: «Наша мета – пропаганда серед народів Сходу ідей комунізму та соціалізму, об'єднання з європейським пролетаріатом, спільна боротьба проти капіталу. Ми високо підніmemo червоний прапор соціальної революції на Сході і цим надамо величезну послугу всесвітній соціалістичній революції»⁶.

На початку червня на об'єднаному засіданні Кримського

НА ШПАЛЬТАХ ГАЗЕТИ «КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ» ДРУКУЮТЬСЯ ІНФОРМАЦІЙНІ ТА АНАЛІТИЧНІ СТАТТІ, РОЗМІЩЕНІ НА САЙТІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ АГЕНЦІЇ «ГОЛОС КРИМУ» [HTTP://VOICECRIMEA.COM.UA/](http://VOICECRIMEA.COM.UA/) – ОФІЦІЙНОГО КРИМСЬКОГО МЕДІА ПАРТНЕРА.

ЦЕЙ НОМЕР ГАЗЕТИ «КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ» ВИДАЄТЬСЯ В РАМКАХ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЄКТУ «УКРАЇНО, НЕ ЗАБУВАЙ! КРИМ В ОКУПАЦІЇ!» ЗА ПІДТРИМКИ ФОНДУ РОЗВИТКУ ЗМІ ПОСОЛЬСТВА США В УКРАЇНІ (05 ЧЕРВНЯ 2020 РОКУ – 05 КВІТНЯ 2021 РОКУ).

У НАСТУПНОМУ ЧИСЛІ «КРИМСЬКОЇ СВІТЛИЦІ»

«МІЖНАРОДНЕ СТАНОВИЩЕ» ВИЩОЇ ОСВИТИ В ОКУПОВАНОМУ КРИМУ

Російська окупація Криму навесні 2014 р. де-факто вивела заклади освіти на півострові з українського контексту. Наприкінці 2013-2014 навчального року випускники кримських шкіл і ЗВО, які протягом належного часу здобували середню та вищу освіту за українськими державними навчальними програмами, постали перед фактом отримання «атестатів» і «дипломів» російського зразка.

Перед місцевими студентами та молоддю з інших регіонів України постала дилема – продовжувати навчання у «вишах», які втратили статус і легітимність, після чого отримати юридично нікчемний папірець про нібито здобуття вищої освіти або ж перевестися до ЗВО на території, підконтрольній українському уряду. Детальніше про це – у розвідці нашого кореспондента.

ГАЗЕТА «КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ»

Всеукраїнська літературно-художня і публіцистична газета Свідцтво про державну реєстрацію КВ № 23715-13555Р від 06.02.2019 р.

Засновники

Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка
Громадська організація «Кримський центр ділового та культурного співробітництва «Український дім»

Видавець
ТОВ «Видавничий дім «Українська культура»
Юридична адреса
Видавця:
03040, м. Київ,
вул. Васильківська, 1
Директор
Євген БУКЕТ
Головний редактор
Андрій ШЧЕКУН
Дизайн та верстка
В'ячеслав ЮРЧЕНКО

Надруковано:
ФОП Хісамдінов А. Ю.

Редакція не завжди поділяє думки авторів публікацій, відповідальність за достовірність фактів несуть автори. Рукописи не рецензуються і не повертаються. Редакція залишає за собою право скорочувати публікації і виправляти мову. Зміст газети поширюється на умовах ліцензії CC BY 3.0, якщо відсутні інші вказівки.

Передплата на газету
Передплатна ціна на 2020 р.:
на 6 місяців – 162,90 грн.
на рік – 325,80 грн.

У передплатній ціні враховано вартість доставки до вашої поштової скриньки і вартість оформлення абонементу.

Передплатний індекс

90269

Наклад 1000 прим.
Ціна договірна

